202500605

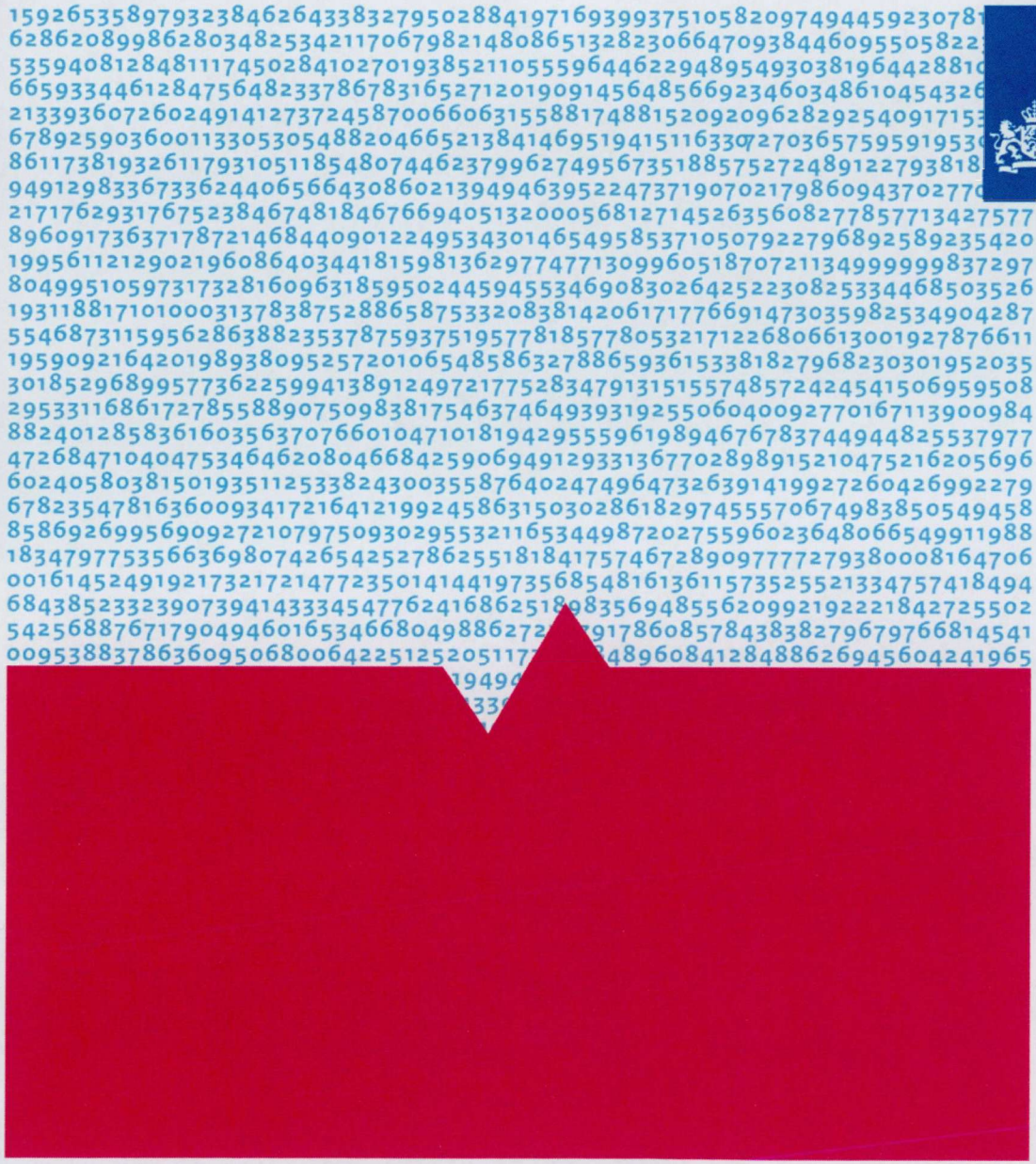

Centraal Planbureau | economische beleidsanalyse

Gesprek informateur en onderhandelaars

Pieter Hasekamp

25 november 2025

www.cpb.nl | @CPBnl

Gematigde groei, forse onzekerheid

- Gematigde groei, gedragen door:
  - Consumptie (solide koopkrachtstijging)
  - Overheid (expansief beleid, minder onderuitputting)
- Groeibijdrage arbeidsaanbod neemt af
- Forse onzekerheden: geopolitiek, handelsbeleid, slagkracht EU

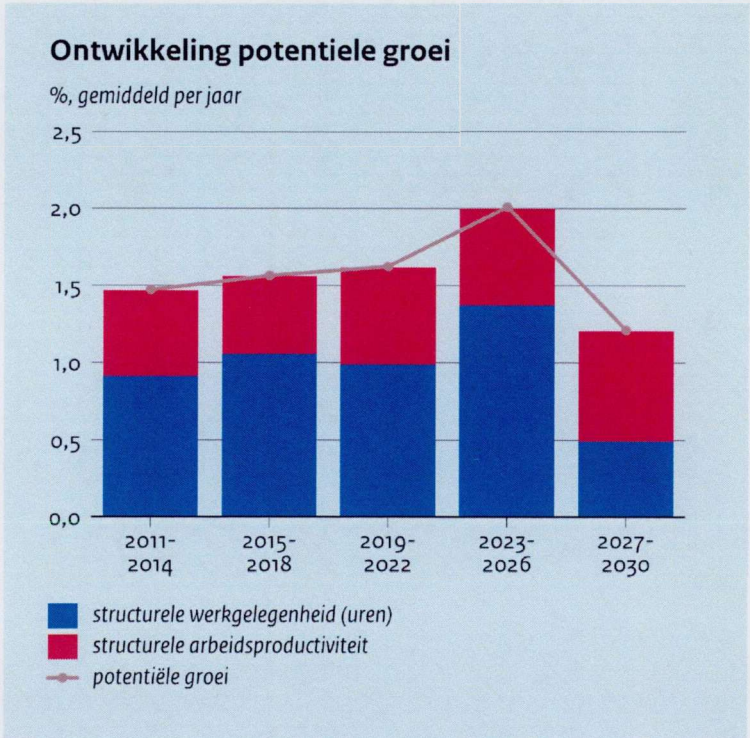

Overheidsfinanciën verslechteren op termijn

- Uitgangspositie schuld comfortabel, geldt niet voor tekort (2030: -2,5% bbp)
- Tekort loopt gestaag op doordat inkomstengroei achterblijft bij uitgavengroei (vergrijzing, beleid, rente).
- Schuld blijft oplopen op lange termijn (projectie 2060: 126% bbp)
- Advies SBR: structurele uitgaven zoals defensie structureel dekken, en uitgaven en inkomsten meer in balans brengen

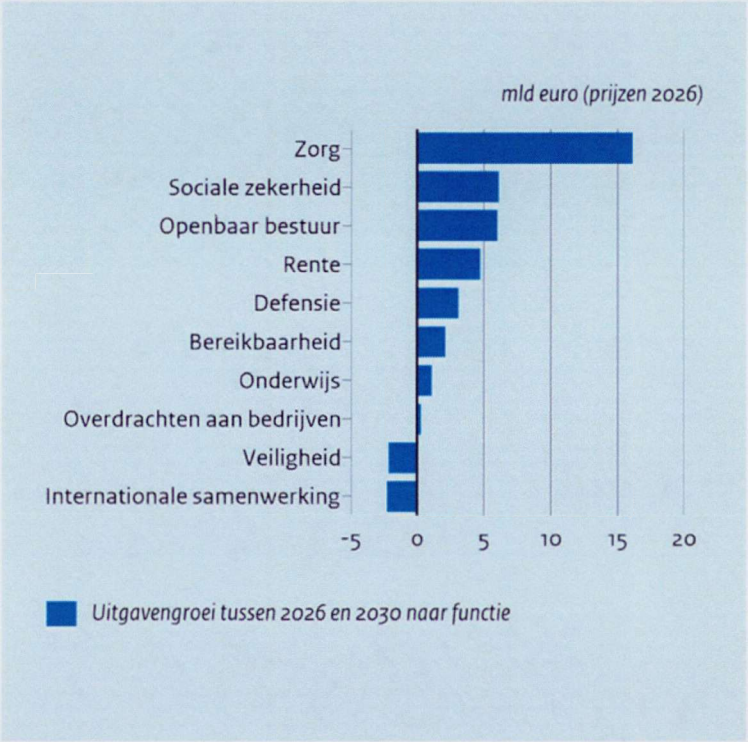

Brussel biedt beperkt ruimte

- Basispad: tussen 2026 en 2030 groeien de netto collectieve uitgaven met **15,7%**, maximaal toegestaan is **14,1%**
- Nederland voldoet dus niet aan de regels, maar komt pas in de correctieve arm als de tekortnorm van 3% wordt overschreden
- Nieuw kabinet kan ervoor kiezen om een nieuw Fiscal Structural Plan in te dienen
  - Bij hervormingen kan voor langer aanpassingspad (7 jaar) gekozen worden
  - Maar voorwaarden schuld- en tekorthoudbaarheid blijven van kracht
- Daarnaast mogelijk om voor defensieuitgaven National Escape Clause te activeren
  - Maar slechts t/m 2028

Is er ruimte voor investeringen?

- Schuld biedt in beginsel ruimte voor tijdelijke investeringen, maar saldo slechts beperkt
- Baten van investeringen voor de samenleving zijn niet noodzakelijk ook baten voor de overheidsfinanciën; politieke keuze voor inpassen of oploop tekort en schuld
- Lessons learned:
  - Investeringen passen in evenwichtige beleidsmix met ook normering en beprijzing
  - Stapeling van grote ambities kan leiden tot onderuitputting en verdringing
- Investeringsinstelling helpt coördinatie en neemt fricties weg, maar is geen panacee
  - Spanning tussen autonomie en sturing, ook in verband met EMU-relevantie
  - Spanning tussen rendementseis en additionaliteit, soms subsidie-instrument beter

Keuzes voor de lange termijn

- **Verdienvermogen**:
  - Investeer in onderwijs en innovatie, pak knelpunten (stikstof, netcongestie) aan
  - Vergroot bedrijvendynamiek (minder, maar vooral betere regelgeving; interne markt)
  - Maak risicodragend kapitaal toegankelijker (Kapitaalmarktunie; investeringsinstelling)
- **Veiligheid**: defensie en strategische autonomie hebben een prijs, Europese coördinatie is noodzakelijk
- **Verduurzaming:** bied zekerheid voor burgers en bedrijven
- **Verdeling**: vereenvoudig en hervorm belastingstelsel en toeslagen

Centraal Planbureau

www.cpb.nl | @CPBnl